

הדרך לשינוי שיטת הממשל

דן בן-דוד

אפילו עבור עם סופר-רגיש וקשוב להוויות הלאומיות, זו תקופה של תחושות יוצאות דופן בהיקפן ובעומקן. ישנה תחושה קשה לגבי יכולותינו הביצועיות בתחומים בטחוניים ואזרחיים, תחושה של אי-נוחות רבה נוכח אנדרלמוסיה שלטונית בנושאים של חיים ומוות, ותחושה מרה של דז'ה-וו לאור מציאות בינלאומית המתירה שוב ביטויים גלויים של רצון – שלא לדבר על השגת האמצעים – להכחיד עוד 6 מיליון יהודים.

רגעים כאלה אינם רק רגעים של סכנה, הם גם רגעים של חפירה עמוקה אל האמת הפנימית של העם, לזיקוק ה"אני מאמין" המשותף, הלאומי, שלנו – נטול פוליטיקות קטנות וראיה סקטוריאלית. זהו רגע של עשיית הסטוריה, של הזדמנות לקחת את גורלנו בידינו כדי לבצע תפנית חדה, לפני שנידרדר אל המצוק שבהמשך הדרך הנוכחית. במדינה שהינה עדיין הבית למאגר מוחות מהמשובחים, מהיצירתיים ומהנועזים שבעולם, אין זה הזמן או המקום לדכדוך אלא לשכל ישר ולחשיבה צלולה מחוץ לקופסה. עלינו לאגום היום את הכישורים הרבים לא רק כדי לבצע את התפנית אלא לוודא גם שהכיוון החדש יהיה בר קיימא לדורות רבים שיבואו אחרינו.

המפתח להנחלת דרך עתידית בריאה נעוץ בהקמת מנגנון שלטוני בעל יכולת משילות המבוסס על הליכי קבלת החלטות תקינים ומסודרים וכן על תמריצים מובנים להתנהלות אחראית, יעילה ואמפתית בדרג הנבחר ובדרגים האחרים של השירות הציבורי. את היעד סימנתי במאמרי הקודם: שינוי שיטת הממשל ושדרוג משמעותי בעבודת המשרדים והרשויות הציבוריות. את הדרך להשגת היעד אתווה כאן.

אותן בעיות מרכזיות שבגללן יש לשנות את השיטה הן אלה המקשות מאוד גם בהקמת מערך לביצוע השינוי. הן כוללות ניגודי עניינים אינהרנטיים בצמרת השלטונית בין ראש הממשלה לשרים הרואים בעצמם כמחליפים טבעיים לו; אי-התאמה מוחלטת בין כישורים ותחומי התעניינות של שרים רבים לבין תחומי העיסוק של משרדיהם; היעדר הפרדה בין נבחרים ברשות המבצעת לבין נבחרים ברשות המחוקקת, ואי-יציבות מבנית כתוצאה מכהונות היכולות להסתיים בהפתעה בכל רגע.

הדרך לביצוע השינויים מחייבת נטרול אותן בעיות כבר עתה, לתקופת ביניים מוגדרת ומוסכמת שבסופה יתקיימו הבחירות הבאות. לרעיון שלי היבטים שכבר הועלו בעבר בשילוב היבטים חדשים. נדרשת הרחבה ניכרת של הקואליציה על בסיס נושא אחד – שינוי שיטת הממשל. הכוונה אינה לממשלת חירום מהזן המוכר אלא לשילובם של מנהיגי מפלגות הקואליציה, לא כשרים כפי שהיה נהוג בעבר, אלא כחלק מ"דירקטוריון-על" מצומצם לממשלת ישראל. הנציגות בדירקטוריון הפוליטי תהיה מבוססת על מספר המנדטים של כל מפלגה.

לעומת הדירקטוריון, ממשלת ישראל תורכב על ידי ראש הממשלה – ותאושר על ידי הכנסת – מאנשים הכפופים רק לו שאינם חברים בזרוע המחוקקת. הדירקטוריון הפוליטי של ראשי מפלגות הקואליציה יקבע את מנדט הממשלה ויהיה אחראי לבקרה שוטפת על תפקודה.

ממשלת החירום המקצועית תקבל את האחריות לא רק לבנית המנגנון השלטוני החדש אלא גם ליעול וייסוד הליכי קבלת החלטות. כך ניתן יהיה כבר להתחיל לטפל בקלקולים מהותיים ובווערים בתחומים אזרחיים ובטחוניים – ובאיום האירני המתפתח שלא ימתין עד שנעשה סדר בבית לפני שהם יחצו את נקודת האל-חזור הגרעינית.

בתקופה הסוערת והמסוכנת שאליה אנו נכנסים, נזדקק לאנשים המוכשרים והמנוסים ביותר שיש בחברה הישראלית. עליהם יוטל התפקיד של התווית כיוון חדש למדינה תוך כדי שמירה על בטחון אזרחיה. לשירות המילואים האזרחי המיוחד הזה נוכל לגייס מקשת רחבה של מיטב המוחות שיש לנו, מאנשים בעלי ניסיון בטחוני ופוליטי כמו אהוד ברק ודן מרידור, למומחים ברמה בינלאומית בתחום הניהול והמשפט כמו אלי הורביץ ואהרון ברק. אין אלה השמות היחידים שניתן להוציא מהמאגר הלאומי העשיר, אך המטרה חייבת להיות בניית נבחרת החלומות של החברה הישראלית כדי להצילה ולהעבירה לתוואים שיאפשרו את קיומה ושגשוגה לדורות.